

verksamhet och avsteg från originalplanen utfördes som reversibla tillägg.

FLYGLARNA

170 år efter det att båda flyglarna brunnit ned byggdes de nu upp igen med C. W. Carlbergs ritningar (planer, fasader, fönster, dörrar, trappa, detaljer) som underlag.

Även blyertsskisser av John Hall d.y. och J. A. Beijer låg till grund för utformningen. För detaljutformningen har man använt slottet som referens, liksom andra byggnader som Carlberg har ritat.

De båda flyglarna har tekniskt sett rekonstruerats på olika sätt. Den södra flygeln timrades av timmermän i Dalarna, monterades ned och återuppbyggdes på plats i Gunnebo. Den norra flygeln har timrats på plats enligt mästare – läringsprincipen. Den är handhyvlad och har större precision än den södra.

Trädgårdsmästarbostaden från 1836 som stod på platsen flyttades för att ge plats åt den södra flygeln, och finns nu i Lysekil.

TRÄDGÅRD OCH LANDSKAP

För att komplettera trädgården behövdes ett drivhus. Det fanns teckningar som vi-

sade att det funnits ett drivhus under 1700-talet, men osäkerheten kring dess utformning var stor. Man visste att drivhuset hade en ljus kulör, men om det var vitmålat var osäkert.

Byggnaden blev uppförd med traditionella material, gamla hantverksmetoder och ett historiskt formspråk som trots allt bär spår av det sena 1900-talets postmodernism.

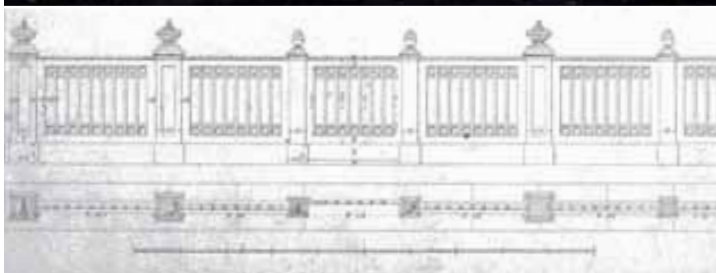
På Gunnebo har arkeologiska undersökningar genomförts även för markanläggningarna. I parken har staket, balustrader, trappor med mera rekonstruerats enligt Carlbergs ritningar. Vid rekonstruktionen av köksträdgården har ambitionen varit att odla äldre växter och grönsaker som också kan användas som råvaror för slottets servering.

Vårdprogram för omgivningarna har utarbetats med avsikt att lyfta fram äldre strukturer i markanvändningen, värna om parkliknande delar i landskapet samt att skapa förutsättningar för att värdefulla växt- och djurarter i området ska överleva. Avsikten är att besökaren ska få bättre kunskaper och större förståelse för mark och landskap i sitt kulturhistoriska sammanhang.

Drivhuset har rekonstruerats efter gamla teckningar. Det dåliga historiska källmaterialet har gjort att mycket fått antagas och känslan av historisk miljö försvagats.

C. W. Carlbergs ritning till staket i trädgården.

NICODEMUS TESSIN d.ä:s omvandling av Johan III:s slott vid Borgholm på Öland till en stormaktsvärdig barockanläggning slutfördes aldrig. Efter en eldsvåda 1806 förvandlades slottet slutgiltigt till ruin.

Svenska staten äger slottsruinen som förvaltas av Statens fastighetsverk (SFV). Verkets mål är dels att skydda borgen från ytterligare förfall, dels att se till att det finns en hyresgäst som kan bruka den på ett ekonomiskt sätt. I dag arrenderar Borgholms kommun slottet. Kommunens önskemål är att ytterligare öka slottets turistvärde.

I den bäst bevarade längan, den västra med spår av medeltid och renässans, har

Borgholms slottsruin

– mystik, skönhet och räntabilitet

slottsmuseet byggts om och utvidgats med lokaler för utställning och fest. Arkitekt har varit Erik Wikerstål, slottsarkitekt sedan 1991 och hans inledande arbete med ruinen var att hejda vittringen av murarna.

Med stöd av EU-pengar har nu i den norra längan projekterats ett uppvärmningskök, foajé och trivselrum som ska betjäna de nya festlokalerna. En entrébyggnad ska placeras nära ingången till slottet. De genomförda och planerade arbetena har motiverats av Statens fastighetsverks krav på ett bättre utnyttjande av slottsruinen. Från kommunen menar man att slottsruinen som mer utvecklade

turistattraktion ska kunna stärka regionens ekonomi.

HÄNSYN TILL RUINENS KARAKTÄR

Vid restaureringsarbetena har arkitekten i samarbete med SFV eftersträvat varsamhet gentemot byggnadsverket genom att det nybyggda ska kunna avlägsnas utan att skada monumentet. Man väljer tekniker som samverkar med byggnaden – en lågmäld gestaltning som tar hänsyn till ruinens specifika egenskaper. De nya fönstren har reflexfria glas utan karmar och är monterade direkt mot fönsteröppningarna i muren. De valda materialen – puts, ek och kalksten – är de traditionella.

En kalkugn byggdes 1996 strax söder om slottsruinen för framställning av murbruk ur ölandskalken – det material slottet ursprungligen murades av.

Erik Wikerståls arbeten genomsyras av viljan att understryka slottsruinens autenticitet. En viktig del i restaureringsarbetet var byggandet av en kalkugn för att bränna det speciella hydrauliska kalkbruk som funnits på Öland men som slutat tillverkas. Från och med 1996 har arbeten pågått utan avbrott med att foga om och laga murytor som tidigare fogats med cement- eller kalkcementbruk.

SAMTIDIGHET I DET NYA

För de nyräddade delarna gäller ett mer praktiskt synsätt. Där får vår tid avspeglas och där tillåter man sig att blanda traditionella och moderna byggnadssätt. I det sydvästra tornet skulle en ny utställningssal placeras ovanför en källare som behövde skyddas. Bjälklaget från 1700-talet hade rasat in. För att ge det nya bjälklaget ett utseende från förr har kraftiga bjälkar och trossbotten av brädor an-

vänts. På ovansidan har ett betongbjälklag gjutits och isolerats. Ytbelägningen är kalkstensplattor med samma format och läggning som i slottet i övrigt.

Det finns en tilltalande spänning i mötet mellan den gamla borgen och de nya, moderna tilläggen. Även om materialen är traditionella, som plankor i nya dörrar, skiftesverk i bodar och så vidare, så ges de ett nytt uttryck, till exempel genom beslag av galvaniserat eller rostfritt stål.

NÄR MYSTIKEN UPPHÖR

Det finns en inbyggd motsättning i vården av slottsruinen. Per definition är en ruin oanvänd, övergiven och förfallen. Ruinvård, stabiliserande av murar och täckning av krön för att hindra vatteninträning, är arbeten som är ägnade att bromsa förfall och åldrande.

Borgholms slottsruin betingar i dag ett högt värde som turistattraktion, vilket

ställer nya krav. Det räcker inte med att besökarna ska kunna hitta en toalett, dricka kaffe och köpa souvenirer utan de ska även kunna delta i gästbud och spökvandringar. Ruinen står då som en kuliss till arrangerade upplevelser som kan vara själva anledningen till besöket. De nya kraven på konsumtion och tillgänglighet går inte att bortse från. Man önskar att Borgholms slottsruin ska vara lika tillgänglig som vilken stormarknad som helst.

Med ett ökat användande av ruinen sker en förskjutning från ruin till byggnad. I dag är stora delar av ruinen inredd för olika verksamheter, och det planeras för ytterligare byggande. Frågan är var man slutar. Finns det en gräns där mystiken försvinner, där tilläggen är så många att ruinens egenvärde upphör?

I Borgholms slottsruin används spotlights för att förstärka stämningen i rummet. Genom att belysa intressanta partier får man en variation mellan belysta och obelysta delar så att rummets form förstärks.

Den förändrade synen på ruiner speglas i bilderna av slottets portal. År 1875 trängde växtligheten på över borggården mot de förfallna murarna. I dag är delar rekonstruerade och byggnaden kräver ett ständigt underhåll för att inte åter bli 'ruin'.

För att behålla ruin-karaktern har de nya fönstren reflexfria glas som är fästade direkt i muren med specialritade beslag.